

МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

Факультет інформатики, математики та економіки
Кафедра соціології та філософії

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти «магістр» на тему «Особливості розвитку туристичної галузі Присиваської ОТГ Херсонської області у післявоєнний період»

Виконала: здобувачка вищої освіти
групи 522М
денного відділення
спеціальність 054 Соціологія
освітня програма
Соціологія муніципальної політики
Чорній Людмила Василівна
Керівник: кандидат філософських наук
доцент Букреєва І.В.
Рецензент: доктор соціологічних наук,
професор кафедри психології та
соціальної роботи
проректор з наукової роботи
та інноваційної діяльності
Хортицької навчально-реабілітаційної
національної академії
Гордієнко Н.М.

Запоріжжя — 2023 року

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	
1.1. Еволюція туризму як об'єкта наукових досліджень	7
1.2. Класифікація туризму за видами та формами	13
РОЗДІЛ 2. ТУРИЗМ ЯК СФЕРА ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	
2.1. Фактори ефективності туристичної діяльності	28
2.2. Модель громадського туризму	38
РОЗДІЛ 3. ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ ПРИСИВАСЬКОЇ ОТГ ХЕРСОНСЬКІЙ ОБЛАСТІ У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД	
3.1. Ресурси та локації туристичної індустрії	45
3.2. Особливості та перспективи туристичної діяльності Присиваська ОТГ у повоєнний період	51
ВИСНОВКИ	58
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	62
ДОДАТКИ	

АНОТАЦІЯ

Чорній Людмила Василівна. Особливості розвитку туристичної галузі Присиваської ОТГ Херсонської області у післявоєнний період

Сьогодні туризм виступає однією з високодохідних галузей господарювання у світі, яка в сучасних умовах глобалізації безперервно та динамічно розвивається, сприяючи вирішенню цілого комплексу життєво важливих соціально-економічних проблем. До початку повномасштабної війни розвиток туризму в Україні позитивно впливав на такі сектори економіки, як транспорт, торгівля, зв'язок, будівництво, сільське господарство, виробництво товарів широкого вжитку, та був одним із найперспективніших напрямів структурної перебудови економіки, що підтримує національні традиції, стимулює розвиток народних промислів, відродження рецептів приготування цікавих і смачних страв тощо. Саме це й повинно стати головним у формуванні нового повоєнного підходу до туризму як галузі, пріоритетний розвиток якої може позитивно вплинути на економічний і соціальний стан країни, стимулювати важливі галузі економіки, сприяти зміцненню позитивного іміджу України на світовій арені.

Проведене дослідження засвідчило про наявність нереалізованого потенціалу підприємств сфери туризму в Присиваської ОТГ Херсонській області. Ця територія відома своїми унікальними лікувальними грязями та омолоджуючою солоною водою, зеленими садибами та національною кухнею. SWOT-аналіз показав, що розвиток туризму у Присиваській ОТГ має необхідну базу та ресурси, проте вони потребує вдосконалення. Для цього треба місцевим та обласним радам забезпечити умови просування громадських ініціатив, доручити місцевим структурам забезпечити фінансування створення проєктів та притягнути до їх реалізації місцевих підприємців і всіх бажаючих членів громади. У даній ОТГ доцільно запровадити модель громадського туризму, що заснована на ініціативі мешканців, які організують, володіють та контролюють процес розробки та розвитку туристичної діяльності.

Ключові слова: туризм, сфера господарства, громадський туризм, економічний розвиток.

ABSTRACT

Chornii Liudmyla. Features of the development of the tourism industry of the Prisivash OTG of the Kherson region in the post-war period

Today, tourism is one of the highly profitable economic sectors in the world, which in modern conditions of globalization is constantly and dynamically developing, contributing to the solution of a whole range of vital socio-economic problems. By the beginning of a full-scale war, the development of tourism in Ukraine had a positive impact on such sectors of the economy as transport, trade, communications, construction, agriculture, production of consumer goods, as well as one of the most promising areas of structural restructuring of the economy, supporting national traditions, stimulating the development of folk crafts, the revival of recipes for preparing interesting and tasty dishes. This should be the main thing in the formation of a new post-war approach to tourism as an industry, the priority development of which can positively affect the economic and social situation of the country, stimulate important sectors of the economy, and help strengthen the positive image of Ukraine on the world stage.

The study showed the presence of unrealized potential of tourism enterprises in Prisiva OTG, Kherson region. This area is known for its unique healing mud and rejuvenating salt water, green estates and national cuisine. SWOT analysis showed that the development of tourism in Prisiva OTC has the necessary base and resources, but requires improvement. To do this, local and regional councils need to provide conditions for the promotion of public initiatives, instruct local structures to provide financing for the creation of projects and involve local entrepreneurs and all interested community members in their implementation. In this OTG, it is advisable to introduce a model of public tourism based on the initiative of residents who organize, own and control the process of designing and developing tourism activities.

Key words: tourism, economic area, public tourism, economic development.

РЕФЕРАТ

Тема магістерської роботи «Особливості розвитку туристичної галузі Присиваської ОТГ Херсонської області у післявоєнний період»

Здобувачка 2 курсу, 522М групи, спеціальність 054 Соціологія

Чорній Людмила Василівна

Науковий керівник кандидат філософських наук, доцент Букреєва І.В.

Предмет дослідження: основні напрямки та перспективи розвитку туризму Присиваської ОТГ Херсонської області у повоєнний час.

Об'єкт дослідження - туризм як найперспективніша сфера розвитку Присиваської ОТГ Херсонської області у повоєнний час.

Мета – аналіз потенціалу туристичної галузі Присиваської ОТГ Херсонської області, яка може ефективно розвиватися після її деокупації.

Завдання магістерської роботи:

- проаналізувати основні теоретичні підходи щодо дослідження туризму, які склалися в сучасній науковій думці;

- здійснити класифікацію туризму за видами та формами;

- дослідити фактори, що ефективно впливають на розвиток туристичної індустрії;

- проаналізувати моделі здійснення туристичної діяльності;

- виявити найбільш перспективні види та напрямки туризму у Присиваської ОТГ Херсонської області у повоєнний час;

- визначити основні кроки щодо розвитку туризму у Присиваської ОТГ Херсонської області у повоєнний час.

Загальний зміст. У розділ 1. Теоретичні засади туристичної діяльності проаналізовано генезис поняття «туризм» на основі праць вітчизняних та зарубіжних науковців.

Вивчення туризму як соціально-економічного явища розпочалося на початку 1960-х років і формувалося представниками соціальних наук, зокрема антропології, соціології, географії, економіки та соціальної психології. Антропологія і соціологія, особливо західна школа, відіграли провідну роль у формуванні та розвитку міждисциплінарного підходу до туризму в соціальних науках. До "першого покоління дослідників туризму" належать Денісон Неш, Джеремі Буассан, Ерік Коен, Малькольм Крік, Грем Данн, Нельсон Глаберн, Джафар Джафарі, Марі-Франсуаза Л'Енфант, Дін Макконнелл і Майкл Пікар, Вален Сміт, Маргарет Бірн Свейн та П'єр ван ден Берг. Ці вчені вивчали вподобання західних туристів, які відвідують країни, що розвиваються, і вплив цієї туристичної групи на соціальні та культурні зміни в приймаючій країні (антропологія корінних культур).

Іншим напрямком досліджень було вивчення мотивів подорожей до певних країн (соціологія дозвілля). Приклади важливих концепцій і теорій, що з'явилися в цей період, включають туризм як сучасний підхід до формування нових туристичних груп, фальшиву / встановлену автентичність, концепції кордонів і переходів, типології туризму і туристичного досвіду форми - туризм

і паломництво як сприйняття незнайомого, туризм як форма імперіалізму. Географи та економісти, з іншого боку, зосередилися на впливі туризму на навколишнє середовище та економічне становище приймаючих країн, а також на загальних питаннях регіонального розвитку.

Туристичні дослідження 1960-1980-х років характеризувалися критичним і досить песимістичним поглядом на розвиток міжнародного туризму, в якому туристи розглядалися як фактор, що руйнує автентичну культуру місцевого населення і спричиняє серйозні негативні соціальні та культурні наслідки.

2000-ні роки характеризуються появою нового етапу досліджень туризму з використанням соціальної перспективи дослідження. Цей період характеризується певною зрілістю наукових досліджень. Ця фаза досліджень туризму є результатом низки освітніх та дослідницьких ініціатив, що стали можливими завдяки публікації нових журналів, організації тематичних конференцій та поширенню інформаційних мереж. Наприклад, такі журнали, як *Tourism Studies* і *Tourism and Cultural Change*, були засновані спеціально для просування критичних досліджень туризму, інноваційних теоретичних і методологічних підходів на противагу позитивізму і більш кількісним бізнес-підходам до досліджень. Розвиток інтегрованих досліджень туризму сприяв формуванню погляду на туризм як на впливове явище, пов'язане з міграцією, соціальною ізоляцією, соціальною ідентичністю, а також із соціально-політичними питаннями, такими як захист культурної спадщини, відносини між містом і селом, охорона навколишнього середовища та глобалізація.

1.2. Класифікація туризму за видами та формами

Тип туру визначається низкою різних критеріїв. Зокрема, мета поїздки має вирішальне значення, оскільки від неї залежить формування поїздки, вибір маршруту та організація послуг. За організаційною формою поділяється на груповий туризм та індивідуальні подорожі. Існує також гібридна форма: індивідуальні групові тури, коли клієнти купують тури індивідуально та надають послуги групою. Деякі фахівці також виділяють сімейний туризм як вид туризму. Масовий туризм і спортивний туризм мають різні класифікації видів і форм туристичної діяльності.

За географічним охопленням туризм поділяється на внутрішньорегіональний, міжрегіональний і глобальний. За характером організації розрізняють плановий (організований) туризм і спонтанний туризм.

У розділі 2 «Туризм як сфера господарської діяльності» у підрозділі 2.1. Фактори ефективності туристичної діяльності» зазначено, що розвиток туризму залежить від низки умов: природно-географічних умов, історичних та політичних, соціально-економічних, демографічних та факторів, що їх визначають. З точки зору впливу на туристичну діяльність всі фактори можна поділити на фактори привабливості (які спонукають до подорожей - природні, культурні та соціальні умови країни, де формуються туристичні потоки) та фактори диференціації попиту (які впливають на вибір дестинації - туристичні

ресурси, розвиненість інфраструктури, рівень соціально-економічного розвитку країни).

До другої групи належать державна політика в галузі туризму, наявність і зміст туристичного законодавства та туристична освіта в суспільстві.

Ще одним типом факторів, що впливають на розвиток ринку туристичних послуг, є особистісні та поведінкові фактори, які відіграють основну роль у сучасному світі.

Ці фактори складаються з мотивів, які забезпечують бажання споживачів подорожувати та задовольняти туристичні потреби.

До позитивних факторів розвитку туристичного ринку можна віднести:

- Політична та економічна стабільність і відкритість;
- Зростання соціального добробуту та доходів населення;
- Скорочення робочого часу та збільшення вільного часу;
- Розвиток транспорту, зв'язку та інформаційних технологій
- Зростання урбанізації;
- Побудова інтелектуального суспільства
- Заохочення внутрішніх та зовнішніх інвестицій у розвиток туристичної галузі;
- Посилення позицій України на світовому туристичному ринку
- Спрощення та гармонізація податкового, валютного, митного, прикордонного та іншого законодавства;
- пожвавлення туристичної галузі шляхом створення умов для дітей, молоді, людей похилого віку, інвалідів та малозабезпечених верств населення;
- сприяння розвитку пріоритетних туристичних галузей.

До негативних факторів розвитку ринку туристичних послуг можна віднести:

- Напруженість у міжнародних відносинах;
- Політична нестабільність та закритість економік;
- Економічна стагнація та зниження добробуту населення;
- Порушення стану туристичних ресурсів;
- Нерозвиненість туристичної індустрії;
- Нерозумна експлуатація культурної, історичної та релігійної спадщини та довкілля;
- низький рівень доходів та брак вільного часу;
- Забруднення навколишнього середовища та екологічні небезпеки;
- Недооцінка ролі туризму в інтелектуалізації суспільства;
- Відсутність ефективних стимулів для інвестування в розвиток туризму, що відповідає міжнародним стандартам;
- недооцінка ролі туризму в наповненні бюджетів.

2.2. Модель громадського туризму. Туристичний сектор може надавати позитивний та негативний вплив на місцеву спільноту. У туристичних моделях спільне управління вважається важливим елементом, що дозволяє уникнути негативного впливу традиційного туризму на членів спільноти та екосистеми. Зазначається, що залучення місцевих спільнот, дозволяючи їм пожинати плоди розвитку, що відбувається навколо їхнього

сусідства, має першорядне значення. Участь спільноти у туризмі є необхідною основою для змін та розвитку. Таким чином, громадський туризм повинен включати розвиток у віддалених, сільських, бідних, маргіналізованих, економічно депресивних, нерозвинених, бідних, корінних народах, етнічних меншинах та жителів малих міст.

Участь спільноти має важливе значення для туризму, а це означає, що:

- розвиток та використання благ та ресурсів спільноти мають бути контрольовані на місцевому рівні, засновані на спільноті та керовані спільнотою.

- співтовариство розглядається як основа для моделі громадського туризму, яка заснована на участі громадських організацій та корениться у соціально справедливому та екологічному підході відповідального розвитку.

У розділ 3. Тенденції та перспективи розвитку туристичної галузі Присиваської ОТГ Херсонській області у повоєнний період, підрозділі 3.1. Ресурси, локації туристичної індустрії, зазначено, що туристична галузь Херсонської області динамічно розвивалася до 2014 року. Однак фінансово-економічна криза, що триває в Україні протягом останніх років, події, пов'язані з анексією Автономної Республіки Крим, на сході України, окупація регіону мали значний вплив на туристичну галузь України, зокрема на в'їзний туризм.

У 2014 році кількість туристів у Херсонській області різко скоротилася. Це особливо помітно на даних щодо іноземних туристів.

З іншого боку, довоєнний стан туризму в Херсонській області оцінюється як такий, що перебував у критичній ситуації.

Існувала значна розбіжність з потребами населення в туристичних послугах. З іншого боку, темпи будівництва туристичних об'єктів були високими, зокрема, які відповідали найвищим міжнародним стандартам.

Проте, спостерігалася значне зростання кількості українців, які виїжджають за кордон, збільшення кількості туристичних операторів та розвиток туристичної індустрії, нових маршрутів, підвищення рівня туристичних послуг. Отже, після війни існує потреба у підвищенні привабливості туристичного бізнесу для споживачів шляхом створення нових туристичних проєктів.

Для цього слід створювати нові туристичні маршрути, покращувати якість послуг на існуючих маршрутах, а також розвивати туристичну інфраструктуру, надавати інформацію про існуючі маршрути, створювати нові робочі місця, поширювати рекламу.

У підрозділі **3.2. Особливості та перспективи туристичної діяльності Присиваська ОТГ у повоєнний період,** надається SWOT-АНАЛІЗ сільського туризму в Присиваській територіальній громаді.

(S) Сильні сторони

- Переважно чисте та безпечне середовище.
- Гарні пейзажі, багаті флора та фауна.
- Наявність Лемурийського озера затоки Сиваш.
- Доступ до лікувальних вод і грязей озера Сиваш.

- Наявність вітро-електростанцій.
- Наявність Римо-католицької церкви, краєзнавчий музей.
- Помірні ціни на проживання та харчування.
- Наявність готельно-мобільних будинків.
- Наявність системи резервування місць.
- Велика кількість зелених садиб, які традиційно приймають гостей.
- Збереження сільських традицій.
- Гостинність населення.

(W) Слабкі сторони

- Відсутність достатньої практичної туристичної інформації про регіон для іноземних туристів.
- Незнання місцевим населенням іноземних мов.
- Не зовсім привабливий імідж України в очах іноземців.
- Недостатньо розвинута інфраструктура, зокрема розважальні центри та погана якість дорожнього покриття.
- Додатковий контроль для осіб з огляду на розташування у прикордонній зоні.
- Вузька туристична пропозиція та погане дорожнє сполучення з цікавими місцями інших громад.

(O) Загрози

- Політичний конфлікт між Україною і Російською Федерацією.
- Поганий політичний імідж відпочинку в селі.
- Забруднення повітря, спричинене роботою заводу з виробництва двоокису титану, розташованого у декількох кілометрах на території Криму.

(T) Потенційні можливості та користь

- Розвиток сільського туризму значно збільшить заробіток місцевого населення, що покращить економічний розвиток Присиваської громади.
- Збільшення зайнятості сільського населення, особливо жінок.
- Створюватимуться нові робочі місця у сфері надання послуг, медицини, транспортної системи, які можуть надати роботу випускникам ВУЗів.
- Зростання зацікавлення жителів великих міст, сільським зеленим туризмом.
- Розвиток пропозиції медичних послуг на базі лікувальних вод і грязей озера Сиваш та Лемурійського озера.

За результатами дослідження сформульовані **висновки**. Розвиток туризму у Присиваській ОТГ має необхідну базу та ресурси, проте вони потребують вдосконалення: облаштовувати агросадиб в етностилі з використанням екологічно чистих будівельників, створювати молодіжні комплекси у етностилі, що надасть можливість реалізувати підприємницькі здібності молоді.

Ці види зайнятості є одними з реальних практичних заходів щодо збереження здоров'я молодого покоління та населення регіону. Активні форми туризму та відпочинку в рекреаційних та лікувальних зонах для зняття

психофізичного та емоційного пресингу населення, яке страждає від наслідків забруднення природного середовища за містом проживає ня.

Першочергові завдання у розвитку сільського зеленого туризму та етнотуризму:

1. Упорядкувати природні та культурні об'єкти та обладнати місця відпочинку на туристичні маршрути.

2. Розробити місцеві маршрути в рекреаційних зонах для різних верств населення та гостей.

3. Підготувати фахівців: тренерів, керівників, менеджерів для обслуговування туристів.

4. Створити інформаційно-рекламний центр із базою даних турсервісу.

Для цього треба місцевим та обласним радам забезпечити умови просування громадських ініціатив, доручити місцевим структурам забезпечити фінансування створення проєктів та притягнути до їх реалізації місцевих підприємців і всіх бажаючих членів громади.

Рік виконання магістерської роботи - 2023.

Місце виконання - Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького.

Магістерська робота містить 62 сторінок тексту та список літератури з 64 найменувань.